

Öppna standarder ur ett fågelperspektiv

Arman Borghem

2021-05-04

Bakgrund

- Var it-upphandlare på Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet i 5 år. Molnstrateg på Skatteverket sedan 1 vecka.
- Främja öppna standarder och öppen källkod har alltid varit viktigt.
- Företäder *inte* Kammarkollegiet i vad jag säger här idag.
- Men presentationen bygger på personliga erfarenheter från tidigare arbete.

Kammarkollegiets arbete

- *Kammarkollegiets myndighetsinstruktion [§ 8 a](#):*
”Inom området informationsteknik ska myndigheten **särskilt beakta** förvaltningsgemensamma standarder samt **intresset av innovationer och teknikneutrala lösningar**”
- *Förordning ([1998:796](#)) om statlig inköpssamordning:*
”Därvid skall små och medelstora företags möjligheter att delta i upphandlingar beaktas.”
- Ett viktigt område där detta kommer till uttryck är ramavtalen inom **Programvaror och tjänster**.

Ramavtalen inom *Programvaror och tjänster*

- För statliga myndigheter **samt** regioner och kommuner som valt att delta via bekräftelse
- Omfattar i princip alla typer av:
 - programvaror
 - privata molntjänster
 - publika molntjänsterSaaS och PaaS ingår, dock inte ren infrastruktur som tjänst (IaaS).

Öppna standarder

- [Kravkatalogen](#) i Programvaror och tjänster anger:

”Kund får ställa obligatoriska krav på standarder **endast om standarden uppfyller kraven på en öppen standard enligt SOU 2009:86**. Med en öppen standard avses en standard som uppfyller de fyra kriterier som interoperabilitetsramverket EIF 1.0 anger.”

1. Standarden är fastslagen och underhålls av en icke-vinstdrivande organisation och dess fortsatta utveckling sker enligt en öppen beslutsprocess öppen för alla intressenter (konsensus eller majoritetsbeslut etc.).
2. Standarden är publicerad och dess specifikation är tillgänglig antingen kostnadsfritt eller till självkostnadspris. Specifikationen ska vara tillåten att kopiera, distribuera och nyttja antingen kostnadsfritt eller till självkostnadspris.
3. Immaterialrätt kopplat till standarden, t.ex. patent, ska för evigt tillhandahållas utan krav på ersättning.
4. Det ska inte finnas några begränsningar för användningen eller återanvändningen av standarden.

En standard är alltså inte öppen bara för att...

- Den är en standard (t.ex. leverantörens egna)
- Den är *kompatibel* med en annan standard
- Den finns på en webbplats eller på begäran
- Den är *så kallad* branschpraxis/väletablerad/vanligt förekommande
- Den har ett ISO/IETF/SIS-nummer

Hur vet vi om kriterierna uppfylls då?

- Svår prövning för respektive upphandlande myndighet att göra själv.
- Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet gav i uppdrag åt forskarna Björn Lundell och Jonas Gamalielsson vid Högskolan i Skövde att ta fram en lista som stöd åt de som avropar från de statliga ramavtalen.
- Listan finns tillgänglig på [avropa.se](https://www.avropa.se), på respektive ramavtals webbsida inom familjen [Programvaror och tjänster](#).
- Direktlänk: <https://www.avropa.se/globalassets/dokument/oppna-standarder---programvaror-och-tjanster.pdf>

Hela listan

4.1	CSV (IETF)	5
4.2	DNS (IETF)	5
4.3	FTP (IETF)	6
4.4	HTTP (IETF)	7
4.5	HTTPS (IETF)	7
4.6	iCalendar (IETF)	8
4.7	IP (IETF)	9
4.8	IPP (IETF)	9
4.9	IPv4 (IETF)	10
4.10	IPv6 (IETF)	11
4.11	LDAP (IETF)	11
4.12	MIME (IETF)	12
4.13	NNTP (IETF)	12
4.14	NTP (IETF)	13
4.15	POP3 (IETF)	14
4.16	SMTP (IETF)	14
4.17	SNMP (IETF)	15
4.18	TCP (IETF)	15
4.19	UDP (IETF)	16
4.20	URI (IETF)	17
4.21	URL (IETF)	17
4.22	URN (IETF)	18
4.23	UTF-8 (IETF)	18
4.24	vCard (IETF)	19
4.25	ASN.1 (ISO)	19
4.26	Datum och tid (ISO)	20
4.27	Landskoder (ISO)	21
4.28	PDF/A-1 (ISO)	22
4.29	PNG (ISO)	22
4.30	SQL (ISO)	23
4.31	Valutakoder (ISO)	24
4.32	OAI-PMH (OAI)	24
4.33	Genericode (OASIS)	25
4.34	ODF 1.2 (OASIS)	26
4.35	Unicode 6.2 (Unicode)	27
4.36	CSS (W3C)	28
4.37	HTML (W3C)	28
4.38	HTML5 (W3C)	29
4.39	Organisationsontologi (W3C)	30
4.40	RDF (W3C)	30
4.41	RDFa (W3C)	31
4.42	SVG (W3C)	32
4.43	WS-Policy (W3C)	32
4.44	WSDL (W3C)	33
4.45	XML (W3C)	34
4.46	XSLT (W3C)	34

Exempel: XML

4.45 XML (W3C)

Referens: XML

Komplett namn: Extensible Markup Language (XML) 1.0 (Fifth Edition)

Version: W3C Recommendation 26 november 2008

Antal sidor: Webb sida

Organisation som förvaltar standarden: World Wide Web Consortium (W3C), XML Core Working Group,
<http://www.w3.org/XML/Core/>

Beskrivning: XML är en standard för ett märkspråk. För mer information, se exempelvis:
<https://sv.wikipedia.org/wiki/XML>
<https://en.wikipedia.org/wiki/XML>

Specifikationen tillgänglig via:
<http://www.w3.org/TR/2008/REC-xml-20081126/>

Kommentar: Ingen

Om IPR och användning av denna standard: Analys av tillgänglig information har inte identifierat hinder avseende att implementera standarden i såväl proprietär som öppen programvara och det finns flera programvaror som implementerar XML.

Öppna standarder

- Sammanfattningsvis är det viktigaste med en öppen standard:
 - Specifikationen är komplett och tillgänglig kostnadsfritt eller till självkostnadspris
 - Eventuell immaterialrätt som är en del av standarden kan användas för evigt utan krav på ersättning
 - Standarden kan implementeras och återanvändas utan begränsning, dvs. även i programvara som är öppen källkod

Konkurrensperspektivet

- Konkurrens är bra
- Öppna standarder främjar konkurrens = ett bättre erbjudande
- Hur uppstår denna drivkraft?
 - Leverantör med avtal: **hotet att mista** framtida affärer
 - Leverantör utan avtal: **möjligheten att vinna** framtida affärer
- Slutsats: möjliggör och underlätta för öppna standarder, öppen källkod. Det river inträdesbarriärerna!

Inlåsning innebär inträdesbarriärer

- Om en kund är inlåst i en viss it-lösning ...
- ... där många system är beroende av ett visst slutet format ...
- ... och det är jobbigt och dyrt för kunden att göra en exit ...
- ... var finns leverantörens **hot att mista** framtida affärer?
- ... var finns marknadens **möjlighet att vinna** framtida affärer?

Öppna standard river inträdesbarriärerna

- Om en kund använder en it-lösning med öppna standarder ...
- ... där gränssnitten möjliggör interoperabilitet mellan olika system ...
- ... där varje del av it-miljön är utbytbar ...
- ... då har leverantören **incitament att behålla sin kund!**
- ... och marknaden har **incitament att överträffa** befintlig leverantör!

Riskerna med endast taktik, ingen strategi

- "Vi ska ha ett verksamhetssystem"
- Kort om tid
- Det ska kunna "prata" med våra befintliga system
 - Som troligen använder en sluten standard
- Resultat: taktiskt angreppssätt, befäster teknisk inlåsning, utesluter interoperabilitet med öppen källkodsprodukter

Strategiskt angreppssätt

- "Vi ska ha en sund it-miljö – hur bidrar verksamhetssystem X till det?"
- Se det längre tidsperspektivet
- Hur åstadkommer vi öppna standarder i vår it-miljö?
 - Då skulle vi slippa bli bundna vid en viss sluten standard
- Resultat: strategiskt angreppssätt, motverkar teknisk inlåsning, möjliggör för öppen källkod

Taktik – Strategi

- Taktiskt angreppssätt
 - Avser det specifika verksamhetssystemet
 - Avser anskaffning och införande
- Strategiskt angreppssätt
 - Avser hela, eller en större del av, it-miljön
 - Avser även löpande förvaltning, integrationer och exit
- Det strategiska synsättet kräver uthållighet
 - En del av effekterna märks först på lång sikt

Sammanfattande slutsatser

- Ett annat angreppssätt behövs
- Strategi, inte bara taktik
- Skapa förståelse hos mellanchefer och de som ansvarar för budgetmedel
- Gå samman med andra upphandlande myndigheter
- It-beslut kan ha långtgående konsekvenser. Val som görs idag kan göra skillnad under lång tid framåt, både positivt och negativt.

Tack!